

ТАНИЛЦУУЛГА

“Ухаалаг засаг-II төсөл”-ийн тухай

1. Төсөл хэрэгжүүлэх хэрэгцээ, шаардлага

1.1. Өнөөгийн нөхцөл байдал, цаашдын хандлага

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага /НҮБ/-аас гаргадаг “Иргэдийн цахим оролцооны индекс”-ээр Монгол Улс 2022 оны байдлаар 74 дүгээр байрт, “Дижитал өрсөлдөх чадварын индекс”-ээр 62 дугаарт байрт, Олон Улсын цахилгаан холбооны байгууллага (ITU)-аас гаргадаг кибер аюулгүй байдлын индексээр 120 дугаар байрт тус тус орсон байгаа нь манай улсын хувьд мэдээллийн технологийн дэвшлийг ашиглаж авлигыг бууруулах, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, төрийн бүтээмжийг нэмэгдүүлэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх шаардлагатай байгааг харуулж байна.

Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн платформ (E-Mongolia) системд төрийн 68 байгууллагын 789 үйлчилгээ, хөдөө орон нутагт 1,284 үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүлж, Ухаалаг газрын харилцааны систем (egazar.mn)-ийг идэвхжүүлэн 127 мянга гаруй иргэнд үйлчилгээг хүргүүлсэн. Мөн Улсын бүртгэлийн байгууллагаас 325,242 иргэнд тоон гарын үсгийн гэрчилгээг иргэний үнэмлэхийн чипт суулгаж олгосон байна.

Монгол Улсын Засгийн газар, Дэлхийн банктай хамтран 2015-2022 оны хооронд хэрэгжүүлсэн “Ухаалаг засаг I” төслийн хүрээнд харилцаа холбооны дэд бүтэц, инновац үйлдвэрлэл, нээлттэй өгөгдлийг хөгжүүлэн, төрийн цахим үйлчилгээний хүртээмжийг дараах үр дүнтэйгээр нэмэгдүүллээ. Үүнд:

- Төрийн цахим үйлчилгээний тасралтгүй, аюулгүй байдал хангах хүрээнд, 12 байгууллагын 112 үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүлж, иргэн, хуулийн этгээдээс гарах зардлыг 48.4 тэрбум төгрөгөөр хэмнэсэн. Засгийн газрын Иргэд, олон нийттэй харилцах 11-11 төвд хүлээн авах дуудлагын тоо 3 дахин нэмэгдсэн. Эд хөрөнгийн эрхийн лавлагаа авах хугацааг 3 хоног байсныг 3 минут, гэрчилгээ авах дундаж хугацаа 14 хоног байсныг 3-5 болгон бууруулав.
- Монгол Улсын төрийн цахим мэдээллийн 80%-ийг хадгалдаг “Үндэсний дата төв” /УТҮГ/-ын серверийн ерөөний багтаамж, сүлжээний хүчин чадлыг 2 дахин, өгөгдлийн сангийн багтаамжийг 3 дахин нэмэгдүүлж, байгалийн гамшиг, онцгой байдлын үед мэдээллийг эрсдэлгүй сэргээх зориулалт бүхий төрийн өмчит анхны Нөөц дата төвийг ашиглалтад оруулсан.
- Инновац үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд инновац шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч гарааны компанийг бойжуулан, 14 нэр төрлийн бүтээгдэхүүн (аппликейшн)-ийг зах зээлд нийлүүлсэн.
- Нээлттэй өгөгдлийн бэлэн байдлын үнэлгээг төрийн байгууллагуудын хэмжээнд үнэлж, 13 байгууллагын 192 өгөгдлийг нэгтгэсэн нээлттэй өгөгдлийн нэгдсэн платформыг 2020 онд ашиглалтад оруулсан.

- Үндэсний статистикийн хорооны мэдээллийн систем, түүний дэд бүтцийг тус тус иж бүрнээр нь шинэчилж, олон улсын GSBPM жишигт нийцсэн мэдээллийг цуглуулах, боловсруулах, түгээх цогц системийг нэвтрүүлсэн. Статистикийн мэдээллийн нээлттэй байдлаар Зүүн Азид 1, Дэлхийн 9 дүгээр байранд жагсав.¹
- Төслийн нийт хугацаанд давхардсан тоогоор 11,818 ажилтан, албан хаагчийг чадавхжуулах сургалт, арга хэмжээнд хамруулж, инновацыг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд олон нийт болон оролцогчдод зориулсан сургалтыг 20 удаа 35 чиглүүлэгч багш удирдан 5 үе шаттай зохион байгуулж, 2,000 гаруй хүн хамрагдсан.

1.2. Төслийг хэрэгжүүлэх үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилт 5.3-т “Хүний хөгжлийг дэмжсэн, үр дүн, үр нөлөөтэй цахим засаглалыг төлөвшүүлнэ.”, Зорилт 7.5-д “Төр, иргэн, хувийн хэвшлийн мэдээллийн бүрэн бүтэн, нууцлагдсан, хүртээмжтэй байдлыг баталгаажуулж, өрсөлдөх чадварыг бий болгоно.” Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 4.1-д “Цахим хөгжлийн нэгдсэн бодлого, төлөвлөлт, удирдлагаар хангаж, төрийн үйлчилгээг хариуцлагатай, хүртээмжтэй хүргэх нөхцөлийг бүрдүүлж, иргэдийн цаг хугацаа, зардлыг хэмнэнэ.”, Шинэ сэргэлтийн бодлогын Төрийн бүтээмжийн сэргэлтийн 6.1-д “Төрөөс үзүүлэх үйлчилгээг цахимжуулж, төрийн хүнд суртлыг бууруулна.” гэж тус тус тусгасан байна.

Дээрх зорилт, арга хэмжээг хангах хүрээнд “Ухаалаг засаг II” төслийг Дэлхийн банктэй хамтран хэрэгжүүлэхээр тохиролцоод байна. Цахим үйлчилгээний үр ашиг, хэрэглээг сайжруулах, дижитал ур чадварыг дээшлүүлэх, дижитал технологид суурилсан ажлын байрыг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд нийт 25 багц арга хэмжээг дараах үндсэн 3 зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Нэгдүгээрт, төрийн бүх шатны байгууллага дотроо, өөр хоорондоо, төрийн байгууллагаас иргэн, хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн байгууллагатай цахимаар харилцах систем, орчин нөхцөлийг бүрдүүлэн хэрэгжүүлж, хэвшүүлнэ. Дижитал орчинд ажиллах соёл, арга хэлбэрийг бүрэн хэвшүүлж, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож төрийн бүх шатны байгууллага дижитал шилжилт хийх үндсэн нөхцөл бүрдүүлнэ.

Хоёрдугаарт, төрийн цахим үйлчилгээний суурь зөөлөн дэд бүтэц болох үндсэн болон дэмжих систем (ХУР, ДАН)-ийг өргөтгөн хөгжүүлж, бүх шатны төрийн байгууллагыг холбох дундын үүлэн шийдлийг нэвтрүүлж, Үндэсний дата төвийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ. Тоон гарын үсгийн дэд бүтцийг иж бүрнээр нь шинэчилж, тоон гарын үсгийг хэрэглээг дэмжин, төрийн байгууллагын цахим албан бичгийн

¹ Open data inventory by Open data watch, <https://odin.opendatawatch.com/Report/rankings>

солилцоог дэмжинэ. Төрийн цахим үйлчилгээний тоо, хэрэглээ, чанарыг нэмэгдүүлнэ.

Гуравдугаарт, Дижитал технологид суурилсан үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, худалдааг хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлж, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийн цахим чадварыг дээшлүүлж, цахим орчинд бизнес эрхлэх боломжийг нэмэгдүүлнэ. Хэрэглэгчдийн тоон бичиг үсгийн мэдлэг, практик түвшний ур чадварыг дээшлүүлнэ. Эдгээр үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд залуучууд, эмэгтэйчүүдийн оролцоог түлхүү хангана.

2. Төслийн зээлийн хэмжээ, нөхцөл, хамрах хугацаа

Төсөл хэрэгжүүлэгч: Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар

Төсөл хэрэгжих хугацаа: 2023 он – 2027 он /5 жил/

“Ухаалаг засаг II” төслийн хүрээнд Дэлхийн банкны Олон улсын хөгжлийн ассоциаци (ОУХА)-аас олгох 29.5 сая зээлжих тусгай эрхтэй тэнцэх хөнгөлөлттэй зээл нь жилийн тогтмол 2 хувийн хүүтэй, 5 жилийн үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх нөхцөлтэй бөгөөд зээлийн эргэн төлөлтийг 30 жилийн хугацаанд төлнө.

Тус төслийн хэрэгжүүлэгч байгууллага нь Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар бөгөөд зээлийн хэмжээ, нөхцөл нь дараах байдалтай байна.

Хүснэгт 1: Төсөвт өртгийн товч задаргаа:

/зээлжих тусгай эрх/

№	Нэр төрөл	Дүн /сая ЗТЭ/	Зарцуулах хувь
1	Бараа, тоног төхөөрөмж, систем, программ хангамж	21.7	74%
2	Зөвлөх үйлчилгээ	5.4	18%
3	Зөвлөх бус үйлчилгээ	2.22	8%
4	Ажилчдын нийт цалин	0.18	1%
Нийт		29.5	100%

3. Төслийн хүрээнд хийгдэх ажил, хүлээгдэж буй үр дүн

Бүрэлдэхүүн хэсэг	Үр дүн
Бүрэлдэхүүн хэсэг 1: Дижитал шилжилт хийх орчныг бүрдүүлэх	
<ul style="list-style-type: none"> Дижитал шилжилтийн кибер аюулгүй байдлыг хангах, өндөр хурдны интернэтийн сүлжээг өргөтгөх эрх зүйн орчныг дэмжих Дижитал шилжилтийн зохистой хэрэглээг дэмжих өөрчлөлтийн менежментийг нэвтрүүлэх; Иргэд төртэй цахимаар харилцах, хэлэлцэх, зөвлөлдөх, хамтран ажиллах зорилго бүхий цахим оролцооны системийг нэвтрүүлэх. 	<ul style="list-style-type: none"> Өгөгдөл хамгаалал, кибер аюулгүй байдал, кибер гэмт хэрэг, цахим шилжүүлэг, цахим худалдааны эрх зүйн орчны олон улсын сайн туршлагыг нэвтрүүлсэн байна; Өөрчлөлтийн менежментийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр дижитал дэд бүтэц ашиглан дижитал үйлчилгээг хүргэх дижитал орчны төрийн албан хаагчид болж төлөвшсөн байна.

Бүрэлдэхүүн хэсэг 2: Дижитал шилжилтийн дэд бүтцийг сайжруулах	
<ul style="list-style-type: none"> • 100 ба түүнээс дээш тооны үйлчилгээг цахимжуулах, цахим үйлчилгээний хэрэглэхэд хялбар шалгуур үзүүлэлтийг сайжруулах, нэмэгдүүлэх; • Ил тод байдлыг хангах, авлигыг бууруулах зорилго бүхий системүүдийг хөгжүүлж, шинэчилж, нэвтрүүлэх. (худалдан авах ажиллагааны цахим портал, тусгай зөвшөөрлийн нэгдсэн систем, хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн системийн 2-р үе шат); • Үндэсний аялал жуулчлалын порталыг хөгжүүлэх, "Тэрбум мод" үндэсний хөтөлбөрийн цахимжуулалт; • Засгийн газрын шийдвэрийн цахим мэдээллийн сан үүсгэх, лавлагаа өгөх үйл ажиллагааг цахимжуулах; • Үндэсний дата төвийг үндэсний клауд буюу үүлэн тооцооллын платформ (ҮТП) болгон шинэчлэх; • E-Mongolia системийг дэмжих системүүдийг нэмэгдүүлэх • Тоон гарын үсгийн дэд бүтцийг өргөтгөх. 	<ul style="list-style-type: none"> • Шинээр цахимжуулсан 100 үйлчилгээний хэрэглэхэд хялбар байдлын шалгуур үзүүлэлт сайжирсан байна; • Үндэсний дата төв, түүний нөөц төвийн хүчин чадал шинэчлэгдэж шинэ технологийг нэвтрүүлж, уян хатан, эрчим хүчний хэмнэлттэй болсон байна; • Монгол Улсын нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийг (PKI) шинэчилснээр төрийн нийт албан хаагчдын тоон гарын үсэг ашиглалтыг нэмэгдсэн байна; • Үндэсний хэмжээний кибер аюулгүй ажиллагааны үйл ажиллагаа жигдэрсэн байна; • Төрийн клауд платформыг хамтран ашигласнаар 12 сая ам.долларын хэмнэлт бий болсон байх; • Төрийн цахим үйлчилгээний тоо нэмэгдэж "E-Mongolia" цахим системээр дамжуулан 24/7 горимоор иргэдэд хүргэнэ; • Улсын бүртгэлийн цахим мэдээллийн хадгалалт хамгаалалт, нууцлал аюулгүй байдлыг сайжруулах дэд бүтцийг бий болгоно.
Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Дижитал эдийн засгийг хөгжүүлэх хүний нөөцийг бэлтгэх, чадавхжуулах	
<ul style="list-style-type: none"> • Дижитал ур чадварыг нэмэгдүүлэх сургалтын хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх, онлайн сургалтын системийн цахим контентыг нэмэгдүүлэх; • Дижитал технологийн хэрэглээний хоцрогдол бүхий зорилтот бүлэгт зориулсан дижитал ур чадварыг нэмэгдүүлэх хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх; • Залуусын мэдээлэл технологийн боловсролыг дээшлүүлэх замаар орон нутгийн дижитал зах зээлд ажиллах эсхүл жижиг, дунд бизнес эрхлэх дижитал ур чадвар олгох хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх; • Мэдээлэл, харилцаа холбооны мэргэжилтнээр суралцсан залуусын дотоод болон олон улсын хөдөлмөрийн зах зээлд өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх. 	<ul style="list-style-type: none"> • Дижитал технологи, загварчлалын чиглэлийн ахисан түвшний ойлголт, өрсөлдөх чадвар, хэрэглээнд ашиглах дадал сайжирсан байна; • 10,000 иргэдэд тоон бичиг үсгийн боловсрол олгох сургалт /50% эмэгтэй/; • 3,000 залуучуудад зориулсан дижитал суурьтай ажлын байрыг бий болгоно /50% эмэгтэй/; • 2,000 жижиг дунд бизнес эрхлэгчид дижитал шийдлийг бизнестээ нэвтрүүлсэн байна; • Төслийн хүрээнд дижитал ур чадварын чадавх сайжирсан байх 30% байна; • Дижитал технологид суурилсан ажлын байр 3000, үүнээс 50% эмэгтэй; • Дижитал шийдлийг нэвтрүүлэх жижиг, дунд бизнесийг дэмжих хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх.

4. Дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлтэй нийцсэн байдал

Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19.3-т заасны дагуу Засгийн газрын өрийн өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн үлдэгдлийн ДНБ-д харьцуулсан харьцаа нь 2022 онд 70 хувь, 2023 онд 65 хувь, 2024 оноос эхлэн 60 хувиас хэтрэхгүй байхаар тус тус хуульчлагдсан.

Энэ хүрээнд 2022-2025 оны хооронд эдийн засгийг харгалзан 2.8 хувь, 4.5 хувь, 5.1 хувь, 6.12 хувиар өсөж, Монгол Улсын 2022 оны батлагдсан төсөв, 2023 оны төсвийн төсөл, 2024-2025 оны төсвийн төсөөлөлд тусгагдсан гадаад зээлийн хөрөнгийг авч ашиглах тохиолдолд өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын өрийн ДНБ-д эзлэх хувь 2022 онд 56.6 хувь, 2023 онд 53.2 хувь, 2024 онд 51.7 хувьтай тус тус тэнцэхээр тооцоологдсон. Ингэснээр эдгээр онуудад Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан Засгийн газрын өрийн тухай төсвийн тусгай шаардлагыг хангахаар байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР